

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

6. Quænam sint causæ entis rationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

præter ens rationis resultant ad actum voluntatis ordinantis ipsum; ergo.

Respondeo negando minorem, habet enim illam denominationem ab ipso actu voluntatis ordinantis.

Dices illum actum iam non existere, ergo non potest ista denominatio provenire iam ab eo.

Respondeo retorquendo argumentum: iste actus iam non est, ergo non potest esse ens rationis proveniens ab eo: probatur consequentia, quia ens rationis dependet in esse & conservari ab illo actu.

Quod si dicas illum respectum existere moraliter; nos similiter dicere poterimus, quod actus ille voluntatis, quo instituebatur, existat moraliter; & reuera ita est, nam homines ita apprehendunt illam vocem esse institutam ad significandum ac si de facto existeret illa volitio, quod est moraliter existere illam volitionem.

Respondeo secundo, ad hoc ut vox illa sit semper significativa, sufficere quod aliquando fuerit instituta & ordinata ad hoc: quod non fuerit retractata ab illa significatio. ne. Et quod dico de voce illa, intelligo de cæteris vocibus significativis ex instituto, & de aliis similibus, nec requiritur quod actu existat illa forma, per quam instituebatur vox ad habendam illam significationem.

64. Obiicies quinto: Respectus, quem dicit generatio ad non esse formæ, quæ producitur per ipsam, non est respectus realis, cum eius terminus non sit quid reale, ergo est rationis: probatur consequentia, quia non datur aliquid positum quod non sit ens reale, vel rationis.

Respondeo distinguendo maiorem: non est realis, prout respectus realis opponitur respectui rationis, nego non est realis, prout solum ille respectus dicitur realis, cuius extrema sunt realia, concedo antecedens. Itaque advertendum est esse tria genera respectuum realium, quorum quodlibet opponitur enti rationis: unum est eorum, quorum non solum fundamentum, sed terminus etiam est reale positum, & tales sunt respectus similitudinis, æqualitatis; aliud eorum, quorum fundamentum est positum quid, & reale; sed terminus, licet sit quid reale, non tamen est quid positum & talis est omnis respectus, qui terminatur ad negationes & privationes: tertium denique genus est eorum, quorum fundamentum est quid reale positum actu existens, terminus tamen est quid reale possibile non actu existens, & talis est respectus, quem dicit intellectus cognoscens Antichristum ad ipsum.

Non disputo modo, utrum dentur omnes hi respectus, de hoc enim alias agemus; sed concesso, si dentur absque fictione intellectus, omnes esse reales & nullum rationis: & sane Scotus admittit duo genera relationum expresse, unum eorum, quorum fundamentum, & terminus actualiter existunt, alterum eorum, quorum fundamentum solum existit actualiter.

65. Obiicies sexto: Causalitas finis est respectus, sed non est realis; ergo est rationis: probatur minor, quia finis non est causa realiter, sed tantum metaphorice causans, ut suppono ex Physicis; tum etiam quia finis non causat secundum esse reale, potest enim causare, etiam si non existat, ergo causalitas ipsius non debet esse realis, quia nulla forma fundata in aliquo subiecto potest habere maiorem realitatem, quam suum fundamentum.

Respondeo, si finis habeat causalitatem propriam distinctam a se, & a causalitate cæterarum causarum, quod in Physica examinabimus, concedendo maiorem, & negando minorem; ad cuius probationem dicendum est finem non causare realiter, hoc est secundum existentiam propriam suam realem, bene tamen causare realiter secundum esse intentionale, & hoc est quod intelligitur per causalitatem metaphoricam. Si vero finis non habet causalitatem a se, aut a causalitate aliarum causarum distinctam, negandum est maioris suppositum, nimirum quod finis habeat causalitatem subiectam in se.

QVÆSTIO VI.

Quenam sint causæ entis rationis.

66. Supponimus dari quatuor genera causarum, causam scilicet finalem, propter quæ res fit, ut ambulatio

habet pro causa sanitatem, quando in ordine ad sanitatem procurandam quis ambulat; causam efficientem, à qua res fit, ut ambulatorio habet pro causa hominem, qui se movet dum ambulat; causam materiale, quæ est vel illa, ex qua res componitur tanquam ex parte perfectibili, ut homo componitur ex corpore, quod propterea est causa materialis ipsius, vel subiectum, in quo recipitur res facta, ut homo est causa materialis ambulationis; causam denique formalem, quæ est altera pars perfectiva, ex qua aliqua res fit, & per quam distinguitur ab aliis rebus, ut homo componitur ex anima, quæ propterea est causa formalis ipsius: quando autem res, quæ dicitur fieri aut produci, est forma non composita est parte materiali & formali, ut est ambulatio, & calor, & anima rationalis, & huiusmodi, non est necesse ut habeant causam formalem physicam, quamvis semper huiusmodi etiam habeant causam formalem metaphysicam, ut quæ est ultima differentia eorum, qua ab aliis rebus distinguantur: sed de his causis suo proprio loco, secundo Physicorum per se agetur; sufficit proposito huius loci hæc imperfecta cognitio eorum.

Prima sententia est ens rationis habere quidem causam efficientem, sed non habere cæteras causas, & præsertim non habere causam finalem: Ita *Suar. disput. 5. q. 1. Met. sect. 2.*

Secunda sententia negat ens rationis habere causam efficientem: ita *Gabriel 2. d. 1. q. 2. dub. 4. Hieronymus de secundis intentionibus, & Soncinus 6. Met. q. 18.*

Tertia sententia, quæ est communior, est ipsum habere quatuor prædictas causas, cum proportionem ad ens reale. In rei tamen veritate vix potest esse hic alia quæstio quam de nomine, nam quod in re asseritur ab adherentibus enti rationis quatuor causarum genera non potest negari ab aliis, qui concedunt dari vilo modo ens rationis; in quæstione autem de nomine melius est loqui cum multis. Vnde sit.

CONCLUSIO.

67. Ens rationis habet quatuor genera causarum suo modo concurrentium ad ipsius productionem. Hæc est communis cum tertia sententia, & colligi potest ex *Scoto 1. d. 3. q. 9.* Probatur breviter, quia dum intelligitur ab intellectu chymera aliqua v.g. compositum aliquod per se vñ ex homine & equo, illud compositum recipit esse intentionale ab intellectu non minus quam cætera entia, quæ intelliguntur; ergo illa chymera habet pro causa efficiendi intellectum dantem ipsi illud esse intentionale; neque enim aliud intelligimus per causam efficientem entis rationis, quam illud, quod dat ipsi esse intentionale, seu quod cognoscit ipsum. Rursus habet causam finalem, quia intellectus dum intelligit ipsum, habet aliquem finem, & idem est finis effectus ac efficientis; effectus enim productus ab efficiente ordinatur ab ipso ad suum finem, aut saltem ab alia causa applicante efficientem ad productionem effectus.

Præterea habet illa chymera pro causa materiali illam partem, quæ consideratur ab intellectu, tanquam perfectibilis ab alia parte, & pro causa formali alteram partem, quæ consideratur ut perfectiva alterius partis. Quod si ens rationis non sit quid compositum ex partibus huiusmodi, sed forma simplex ficta, seu impossibilis realiter, ut si consideretur cognitio passiva aliqua intrinsece recepta in obiecto cognito, à qua obiectum habet esse cognitum formaliter, illud ens rationis habebit pro causa efficiendi dante ipsi esse intentionale, intellectum pro causa materiali in qua obiectum, in quo consideratur ista cognitio passiva impossibilis; pro causa formali metaphysica, differentiam suam metaphysicam, qua ab aliis entibus distinguitur, & pro finali denique finem causæ efficientis, seu applicantis illam hic & nunc.

68. Obiicitur fundamentum primæ sententiæ: ens rationis, cum non sit quid reale, non potest ex se ordinari ad aliquem finem, nec causari à causis non cognitis quales sunt homo & brutum, ex quibus componitur chymera.

Respondetur ex dictis, quamvis ex se non ordinaretur ad aliquem finem, ordinari tamen ad finem ab efficiente, quod sufficit: & quamvis causæ non cognitæ non possint produ-

Ens rationis habet quatuor genera causarum.

Tria genera respectuum realium.

producere efficienter ens rationis, possunt tamen materialiter & formaliter per hoc quod possunt considerari vt partes intrinsecæ ipsius.

Obicitur secundo fundamentum secundæ sententiæ: effectus debet habere proportionem cum causa efficiēti, ergo ens rationis non potest habere causam realem efficientem, quia cum tali nequit habere proportionem: sed aliam causam efficientem nequit habere, quam realem: ergo nullam habet causam efficientem.

Quam
proportionem
debet habere effectus cum causa.

Respondeo distinguendo antecedens: debet habere proportionem cum causa quantum ad hoc, quod sit productibilis à causa, & quod causa sit productiva ipsius, concedo antecedens, quantum ad hoc quod, si effectus sit quid rationis seu impossibilis realiter, causa debet esse talis; nego antecedens: quemadmodum enim intellectus potest dare esset intentionale Antichristo dum intelligit ipsum, licet Antichristus non existat realiter, provt existit intellectus, ita etiam potest dare esse intentionale alicui impossibili, licet illud impossibile non existat realiter, nec possit existere, sicut existit intellectus. Itaque illa proportio inter effectum, & causam quam præterdit obiectio, solum debet adesse inter effectum, qui realiter producit, & causam, non inter effectum, qui producit intentionaliter.

69. *Obicitur præterea*. Si intellectus efficiet ens rationis, maxime cognoscendo illud. sed sic non potest ipsum efficere, ergo nequit effici ab intellectu: probatur minor, quia sequeretur dari plures causas adequatas eiusdem effectus, quod supponendum est ex Philosophia esse falsum, maxime in sententia Scoti: probatur sequela, quia illud ipsum ens rationis, quod cognoscitur ab vno, simul potest cognosci ab alio, & semper cognoscitur à Deo, sed habet esse suum adæquate à quolibet cognoscere ipsum, ergo haberet esse suum adæquate à pluribus causis.

Esse intentionale potest haberi à pluribus causis: talibus.

Respondetur breuiter negando minorem, & ad eius probationem dicendo, quod idē possit habere esse suum intentionale à pluribus causis simul, quia simul potest cognosci à pluribus, vt de ipsis entibus realibus est manifestum, nec id est absurdum, aut contra principia Scoti, qui solū negat idem posse effici à pluribus causis adequatis quoad esse existentie realis, non quoad esse intentionale. Omnes autem debent concedere differentiam inter vtrūque esse quoad hoc, quia omnes concedunt non posse idem naturaliter produci à pluribus causis adæquate, quoad esse existentie realis, cum tamen omnes concedant, & pateat experientia, quod idem possit produci à pluribus simul & adæquate quoad esse intentionale.

QVÆSTIO VII.

Quanam potest esse causa effectiua entis rationis.

70. *Si vera esset sententia* superius impugnata qu. 5. quod ad actus potentiarum omnium vitalium sequantur in obiectis, in quæ tendunt istæ potentie, quidam respectus rationis, dicendum esset hic quamlibet potentiam vitalem posse producere ens rationis: sed quia supponimus illam sententiam esse falsam, examinandum hic est, quænam potentia possit facere ens rationis.

Prima sententia est posse etiam fieri non solum ab intellectu, sed etiam à voluntate. Hæc tribuitur Scoti in 1. dist. 4. §. 9. vn.

Secunda sententia est posse fieri per potentiam imaginatiuam, seu phantasticam sensitiuam. Hæc tenet Suarez. dist. 54. met. sect. 1. num. 18. Merinerus hic q. 4. Fuentes quæst. 2. dist. 3. art. 1. Arriaga dist. 6. met. sect. 2. & Camerarius par. 3. quæst. 16.

Tertia sententia est communiter apud recentiores, solum intellectum facere entia rationis. Ita Auerfa hic q. 5. sect. 4. Complutenses q. 3. & Amicus q. 3. dub. 2. Conimbricenses, q. 6. in Porphyrium. art. 1. Hurtadus, dist. 19. sect. 5. Ioannes à sancto Thoma. 2. par. Logica q. art. 4.

CONCLUSIO.

Nulla potentia sensitiua externa, aut interna potest facere ens rationis.

71. *Nulla potentia sensitiua externa, aut interna potest facere ens rationis.* Hæc est iuxta tertiam & primam sententiam, & iuxta secundam etiam quoad potentias externas sensitiuas, sed contra eam quo ad potentiam internam sensitiuam, hoc est, quoad potentiam phantasticam, aut imaginatiuam.

ternam sensitiuam, hoc est, quoad potentiam phantasticam, aut imaginatiuam.

Complutenses longissimo discursu conantur probare hæc conclusionem, in quo tamen finaliter perit directe principium; quod vt appareat, breuiter examinandum est eorum discursus. Supponunt ergo primò intellectum esse reflexiuū supra suos actus ex eo, quod non sit affixus organo, & dicunt hoc non solum verum esse de reflexione proprie dicta, quatenus scilicet potest considerare actus suos aliis actibus distinctis, sed de reflexione quasi virtuali, quæ reperitur in quolibet actu intellectus, quatenus per quemlibet actum suum aduertit ad suum actum & effectum eius: hunc autem reflectendi modum negant competere sensibus materialibus vllis. Hinc probant conclusionem, quia ens rationis per eundem actum fit ac cognoscitur, ergo solum potest fieri à potentia, quæ potest reflectere supra suum actum.

72. *Contra* hanc doctrinam facit primò quod falsum sit potetias materiales non posse reflectere supra suos actus saltē reflexione illa impropria, ac virtuali tam bene, quā intellectus; nam reuera si intellectus cognoscendo directe obiectum eodem actu percipit se cognoscere illud, etiam visus videndo obiectum, eodem actu percipit se videre, & idem est de cæteris potentiis, id quod tam euident est experientia, quam quod intellectus percipiat se cognoscere eodē actu quo cognoscit; nec refert quod oculus dicatur determinari ad colorem tanquam ad obiectum adæquatum; & consequenter quod nequeat tendere in actū suū, qui non est color, nec coloratus; hoc inquam non refert, quia intelligi debet quantum ad hoc quod non possit redere actu directo in aliud obiectum, non vero quod illo genere reflexionis non possit percipere actum suum, si tamen intellectus sic percipiat suum actum.

Rursus, illa reflexio nihil facit ad propositum, quamuis enim intellectus non possit reflectere supra suum actum, non inde sequeretur, quod non possit percipere chimeram, & consequenter facere ens rationis; ergo ex eo quod sensus non possit reflectere supra suum actum, non sequitur quin possit facere ens rationis.

Deinde non video vim istius consequentiæ, ens rationis fit eodem actu, quo cognoscitur, ergo non potest fieri nisi per potetiam, quæ possit reflectere supra suū actum; neque enim ad hoc quod aliquid fiat per actum, quo cognoscitur; requiritur vt cognoscatur ipsemet actus, quo fit, aut cognoscitur, & consequenter non requiritur ad hoc reflexio.

73. *Alium discursum* adhibent ad probandam conclusionem supponendo, quod ens rationis debeat cognosci aut per speciem propriam, aut per speciem impressam & expressam entis realis: si per speciem propriam debet cognosci, solū poterit cognosci ab intellectu, quia nulla alia potentia potest producere talem speciem, id quod probant de imaginatiua, de qua maior est sine dubio difficultas, quia habet pro obiecto adæquato aliquam determinatam speciem entis realis, & consequenter nequit tendere in esse fictum, seu in ens rationis. Si debeat etiam cognosci per speciem entis realis, propter eandem rationem nequit cognosci à potentia, cui non poterit repræsentari aliud ens, quàm ens reale, qualis est imaginatio, & à fortiori quæcumque alia potentia sensitiua, quia alias excederet obiectum suum adæquatum, quod est aliqua species entis realis.

In hoc discursu, manifeste petunt principium, nam dum dicunt imaginatiuam habere pro obiecto adæquato aliquam speciem determinatam entis realis, assumunt quod erat probandum; qui enim tenent imaginatiuam facere ens rationis, negarent obiectum adæquatum ipsius esse aliquam determinatam speciem entis realis, vnde diceret consequenter, si ens rationis debeat cognosci per speciem propriam, imaginatiuam posse facere talē speciem, & per eam concipere illud; si autē non deberet cognosci per speciem propriam, diceret imaginatiuam posse per speciem realem obiectorum aliquorum realium, quæ percipit, facere entia rationis correspondentia illis, non minus quam intellectus, cum hoc tamen discrimine quod intellectus

Sensus materiales reflectunt virtualiter tam bene quam intellectus.

Quis intellectus non esset reflexius adhuc faceret ens rationis.

Alia probatio eorundem.